

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצול/ת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית

וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

את השאלון המלא נא לשלוח לדוא"ל: ledorot@pmo.gov.il פרטים נוספים ושאלות בטלפון כוכבית 8840*
נא למלא את הפרטים האישיים בנספח ולאשר בחתימתכם את פרסום הסיפור באתר.
יש לשלוח את הנספח בדואר: ת.ד. 2512 מגדלי ויטה בני ברק 5112401 או בפקס: 02-5605034
ניתן לסרוק את הנספח ולהעבירו בדוא"ל בצמוד לשאלון.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: רוזן	שם פרטי: ליבה
-------------------	------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: סקגיו	בלועזית Sacagiu	שם נעורים:
שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: ליבה	בלועזית Liba	מין: נ
מקום לידה (ישוב, מחוז): דורוחי	בלועזית Dorohoi	ארץ לידה: רומניה
שם פרטי של האב: זליג Zelic	שם פרטי ושם נעורים של האם: מרים, זילברשטיין	
שם פרטי של האישה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה):	שם נעורים של האישה:	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: דורוחי	בלועזית Dorohoi	ארץ המגורים: רומניה
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה:	מקצוע לפני המלחמה:	חבר בארגון או בתנועה:
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ):		
האם היית בגטאות? אילו ומתי? גטו בקופוטסרנה, גטו בשרגורוד, גטו במוגילב-טרנסניסטריה, אוקראינה(רוסיה) 1/8/1941-18/03/1944		
האם היית במחנות? אילו ומתי?		
מקום השחרור: טרנסניסטריה, מוגילב	תאריך השחרור: 18/03/1944	
האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה?	לאן עברת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)? לרומניה, דורוחי	
מקומות/מחנות בדרך לארץ:	שנת עליה: פברואר 1951	שם האנייה (אם עלה בדרך הים): טרנסילבניה

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון):נא לכתוב בגוף ראשון

נולדתי בדורוחוי, ב-1939 היה פוגרום בדורוחוי. היתה לווייה של בת הרב, שנרצחה כשצ'לף רומני ירה בה כשעמדה במרפסת ביתה. לכן כל היהודים הלכו לבית הקברות ללווייה. אימי לא יכלה ללכת בגלל שהיתה צריכה לטפל בנו, בילידיה. אבי בא ואמר שנלך להתחבא כי יש רצח ברחובות. ליד הבית שלנו היתה ביצה, אז אבא אמר שנלך להתחבא שם בין קני הסוף.

לקחנו שמיכות, השארנו את הדלתות פתוחות והלכנו לביצה להתחבא. שהינו בביצה זמן מה, עד שמישהו פתאום הלשין. באו 4 חיילים עם שני קצינים ואמרו "אני סופר עד שלוש, אם לא תצאו אני יורה בקני הסוף". יצאנו: אימי עם שני תאומים בידיים, אבי, ואני. פחדתי נורא. ידעתי רק יידיש, כי דיברנו רק יידיש בבית. החיילים קיללו אותנו "יהודים מסריחים", "אתם הבאתם עלינו את המלחמה". הם שאלו "למה התחבאתם?" אימי אמרה "סלח לי חייל, שמענו יריות ופחדנו, אז באנו להסתתר בביצה". "איפה אתה גרים?" אימי הצביעה לכיוון. "איפה בעלך?" "אני לא יודעת". אני יודע שאבא שלי נהג הכרכרה ברח מהעיר, והסוסים שלנו חזרו אלינו כי ידעו את הדרך. החיילים רצו לירות בנו, אך הקצין לא נתן להם, ואמר "אני רוצה רק דבר אחד: שה"צוענייה הזאת" תגיד את שמה, ואשחרר אתכם". "הצוענייה" הייתה אני, ולא ידעתי רומנית באותו הזמן, לכן אימי פחדה שלא אבין את השאלה ויירו בכולנו. אבל בכל זאת ידעתי להגיד את שמי. אז הקצין אמר לאימי "אספי את חפצי ותלכי לביתך, תסתגרי שם ושימי שמיכות על החלונות".

כך ניצלתי ממוות בטוח בפעם הראשונה, פעם ראשונה מני רבות. היו לי שני תאומים, ואימי הייתה בהיריון. היינו עניים. אבי היה נהג כרכרה ואימי עקרת בית. את אבי לקחו לצבא הרומני בכפייה, ושנים לא ידענו מה קורה איתו.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביוזנראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אווקואציה למרכז ברית המועצות):

ב-1940 החרים לנו את כל הרכוש, ואבי כאמור גויס לצבא. הוציאו אותנו מהבתים, ולקחו אותנו לתחנת הרכבת. אמרו שלוקחים אותנו לבעלים שלנו, שהכינו בתים בשבילנו. הכל היה שקר מוחלט. עלינו לקרונות של בהמות, דחסו אותנו המון המון אנשים בכל קרון. הרבה אנשים נחנקו, בלי מים ובלי אוכל. ימים שלמים נסענו. אנשים התחילו להרביץ אחד לשני, להרוג אחד את השני. נסענו הלך ושוב, ולבסוף עצרנו בגבול אוקראינה-רומניה. בלילה הוכנסנו לסירות דיג, וחיילים רומנים העבירו אותנו לחוף בצד השני. עברנו בנהר הפרות, שנמצא בגבול בין אוקראינה ורומניה.

בצד השני "קיבלו" אותנו גרמנים בלילה, והתחילו שיירות שהלכו וצעדו ממקום למקום, ממקום למקום שוב ושוב שוב: קופסטנה שרגורוד ועוד. כל פעם שהגענו למקום, התחלף חייל אחר ששמר עלינו. מי שלא היה מסוגל ללכת קיבל כדור בראש, ולא היה אוכל. חורף, מינוס 20-30 מתחת לאפס. היה אסור לעזור לנו, בכל מי שניגש לעזור לנו ירו גם כן. יום אחד שמר עלינו גרמני נמוך מאוד, עם מפוחית בפה וניגן. היה לו תרמיל צד. פתאום הוא לקח אותי מאימי, ושם אותי בעגלה של אוקראיני, כדי שיהיה לי יותר קל. הוא הוציא מהתרמיל שלו חתיכת לחם ואגוזים טחונים עם סוכר. הוא נתן את זה לי לאכול, אבל לא יכולתי ללעוס, כי כבר לא הייתי רגילה לאכול מרוב הזמן הרב שלא אכלתי. אכלתי בעיקר שלג בימים ההם. הוא היה טוב איתנו, והמשכנו ללכת וללכת. הוא נתן כל פעם ל-20 איש קבוצות קבוצות לשבת ולנוח, כל פעם במקום אחר. כשהוא ניגן, אימי החלה לשיר את המילים. הוא שאל אותה "מאיפה את יודעת גרמנית?" אימי אמרה "עבדתי אצל סוחר אוסטרי במקורו, שהביא לילדיו אומנת אוסטרית מוינה. הייתי מקשיבה לה מדברת עם הילדים גרמנית, ובאמצעות היידיש שאני יודעת למדתי את השפה. למרבה הצער החייל הנחמד הלך, והגיע במקומו אכזר מאוד. הוא ירה על ימין ועל שמאל באנשים שנפלו בהליכה, ופתח להרבה אנשים את הראש עם הקת של הרובה. הוא הכריח אותנו לצעוד 50 ק"מ בשלג, בלי אוכל בלי כלום. במינוס 20 מעלות היינו לבושים בסחבות קלות ובגדים קיציים קרועים. שמרו עלינו מלא גרמנים, חיילים וקצינים.

בצעדת מוות אחת כזו אימא שלי הפילה את עובריה. יום אחד הגענו למקום בו הגרמנים חפרו בור גדול, ושמו בתוכו סיד רותח. העמידו את כל האנשים בשורות והפרידו בין ילדים למבוגרים. את כל הילדים זרקו לאש, גם את שני האחים התאומים שלי, שהיו בני שנתיים בסך הכל. חייל אחד תפס גם אותי ועמד לזרוק גם אותי לאש. אימא שלי זרקה את עצמה על ברכיים של

המפקד הגרמני, נישק לו את המגפיים ואמרה לו "תרחם אליי, אם אתה לוקח גם אותה אז קח גם אותי. אין לי כבר כלום, שלושה ילדים הלכו לי ובעלי בצבא. בטח גם לך יש בבית משפחה וילדים, קצת רחמנות". המפקד פקד על החייל שעמד לזרוק אותי לאש, להניח לי. הוא לא רצה אז הוא ירה בו. אז המפקד הרים את אימי עם שוט, ואמר לה "מאיפה את יודעת גרמנית? את נשואה לגרמני? זו עבירה חמורה על חוקי הגזע!" אימי אמרה "לא, אני מרומניה" וסיפרה את הסיפור על האומנת. "את זוכרת את שם האומנת?" "כן, הילדה" "מה קרה איתה?" "אני לא יודעת, כשהתחילה המלחמה היא חזרה לווינה" "אני רואה שאת מדברת לעניין ולא משקרת, הילדה היא בת דודה שלי". הוא צבט אותי בלחי ואמר "יש לך בת כמוך בבית שלא ראיתי אותה כבר חמש שנים". אימי אמרה "אני מודה לך שהשארתי לי לפחות את הילדה הזו, ואני מברכת אותך שתזכה לראות את ילדיך". הוא אמר "קומי אישה אמיצה, ושלא יקרה לך כלום, כי זו רק ההתחלה עכשיו".

שוב לקחו אותנו למקומות אחרים, עד שהגענו לכפר אוקראיני. שם הכניסו אותנו לאורוות, ואסור היה לצאת מהן. האוקראינים אנטישמים נורא. לא נתנו לנו שום אוכל, אבל כאמור היה אסור לצאת מאורוות(המוות). לכן אימי היתה כל הזמן מחרפת את נפשה, היתה יוצאת החוצה לחפש אוכל בשבילי. היתה אישה אוקראינית שהאורווה שייכת לה, היא הביאה אותי מהאורווה לדירה שלה. היה תנור בדירה, ומקום שינה שהיה חם מאוד. היא רחצה אותי במים חמים, והביאה לי חלב לשתות. אבל אני הקאתי כי כבר לא הייתי רגילה לאכול. היא עשתה זאת מספר פעמים, לבסוף הצלחתי לשתות חצי כוס, והיא שמחה נורא. אימי הלכה לקבץ נדבות בכפר, ולא רצתה לקחת אותי איתה כי זה היה נורא מסוכן- אם היו תופסים אותנו היו יורים בנו. אבל בסוף היא התרצתה, ולקחה אותי עימה. היו שנתנו לנו קצת נדבות, והיו שהרביצו. אישה אחת נתנה כיכר לחם שלם, ותפוחי אדמה. יום אחד הלכנו על מדרכה, ועברנו דרך בית של שני אוקראינים עם מסור לניסור עצים. מול הבית היתה גבעה, ופתאום שמענו חיילים רומנים אומרים "אני סופר עד שלוש, אם אתה לא עוצרים אני יורה". אימי קראה "שמע ישראל!", אל תתייחסי, תתחילי ללכת מהר יותר". שמענו ירייה, עצמנו את העיניים וחיכינו. המולה, צעקות, בלגן נורא. מסתבר שפספסו אותנו, ופגעו במקום זאת באוקראיני שחטב עצים. בחסות ההמולה אימי ואני רצנו וברחו מהמקום. התחבאנו זמן מה ואז חזרנו לאורווה. פעם שני חיילים רומנים תפסו את אימי כשיצאה לקבץ נדבות. קשרו אותה על שני כסאות, והצליפו בה עם שוט 75 פעם, נפחו אותה לגמרי. צעקו עליה "הודיה מסריחה, אתם הבאתם את המלחמה. מתי הרוסים מגיעים??".

אחרי שהחיילים עזבו אימי חשבה שהיא עומדת למות, ואמרה ליהודיה בת 12 שהיתה מקום "תגידי לביתי שלא יכולתי יותר, שתלך למישהו שירחם עליה". הילדה באה אלי ואמרה שהרגו את אימה שלי. חשבתי שלא נשאר לי אף אחד, שאני בודדה בעולם. רציתי להטביע את עצמי בנהר בבוקר. כל הלילה חिकיתי שיגיע הבוקר ואוכל להטביע את עצמי. אבל בבוקר אימי חזרה, הולכת בקושי, כולה נפוחה. באורווה אנשים עזרו לה ונתנו לה מים, והאוקראינית מרחה עליה משחה טובה. באו שני יהודים בני 18, שהיו מעבירים אנשים תמורת כסף מצד אחד של נהר הדניסטר לצד השני אביה הגיע עם הצבא הרומני לדניסטר, גילה את דברם קיומנו בגדה השנייה, ושמע שיש מבריחים. הוא שילם להם כסף שיעבירו אותנו מאיפה שהיינו לגטו מוגילב- כי שם היה חופשי יותר ושם יכולנו ללכת לעבוד. כך באו שני יהודים, ואמרו לאימי שבעלה שילם כדי שיעבירו אותנו למוגילב. אבל הוסיפו "אנחנו יכולים להעביר קודם אותך ורק אח"כ את הילדה". אימי לא רצתה, אבל אמרתי לה ללכת ושאני אבוא אח"כ. וכך אימי הלכה איתם. שבועיים נשארתי לבדי, ובגלל שהייתי לבדי אנשים כל הזמן התנפלו עלי ורצו לגנוב ממנו את מעט המזון והבגדים שהיו לי, כי כולנו היינו מורעבים לחלוטין.

אחרי שבועיים חזרו המבריחים ויצאתי לדרך: בימים התחבאנו בין שדות תירס ובלילה צעדנו. לקח לנו 10 ימים להגיע למוגילב. לכלל כל הדרך, במשך 10 ימים, אסור היה לי להוציא מילה אחת מהפה, כי אם היו מגלים אותנו היו הורגים אותנו. אימי במוגילב ישנה בבית כנסת. הרב של מוגילב אמר לה שמעבר לבית הכנסת היתה גדר תיל, ומעבר לה היו פטרולים של חיילים רומנים. אימי הצליחה לעקוף את הפטרולים, ובין פטרול לפטרול עברה את הגדר וכך הגיעה לגדת הדניסטר. בגדה השנייה היא ראתה את בעלה, שהיה עם סוסים. הוא שאל אותה "מריושקה, זו את?" והתחיל לבכות. הוא שאל איפה אני, ואימי סיפרה שאני בדרך. במוגילב שמעתי ילדים משחקים, אז יצאתי החוצה כדי להצטרף אליהם. פתאום ראיתי את אימי ורצתי אליה אבל היא לא ראתה אותי והמשיכה ללכת. צעקתי "אימא, אימא", אבל אימי לא האמינה שהגעתי, לכן לא הסתכלה עליי. בסוף הדבקתי אותי וחיבקתי אותה. בערב הגענו שתינו לגדה השנייה של הדניסטר וראינו את אבא. ליד מוגילב התחילו לבנות גשר, ואימה עבדה בפסי רכבת כעבודת כפייה, תמורת חצי לחם ליום. היא הביאה לי קצת לחם, עד שגרמני גילה שהיא מביאה לי לחם. כשהוא ראה אותי, נכמרו רחמיו והביא עוד לחם בשבילי. תמורת הלחם הנוסף הוא דרש מאימי שתעבוד בסחיבת אבנים. ב-1944 הצבא האדום הגיע, וחזרנו לרומניה ברכבת השנייה. התאחדנו עם אבי, אבל זמן קצר לאחר מכן לקחו אותנו שוב לצבא, ושוב פעם לא ידענו מה קורה איתו.

בזמן השואה הייתי מחטטת בפחי אשפה, וראיתי הרבה פעמים אנשים מתקוטטים והורגים אחד את השני בשביל שאריות של קליפות תפוחי אדמה רקובים. היו מגפות אימות של טיפוס, והמון אנשים מתו מדי יום. אימ יהיתה מפשיטה את האנשים, והיתה נותנת לי את הבגדים והנעליים כדי שאוכל לשרוד.

כעת אספר בקצרה את קורות בעלי, שנפטר לפני שנה. שמו יצחק צ'אושוב(בארץ שינה את שמו לרוזן). נולד ב-Saven ב-30/08/1929, ליד הגבול עם אוקראינה. הוא עבר עם משפחתו לגור בדורוחוי, בביתי, כשהיו פוגרומים ברחבי רומניה. אימא שלו אחות של אבי, הוא בן דוד שלי מדרגה שנייה. הוציאו אותם ולקחו אותם טרנסניסטריה. אימו נפטרה מטיפוס כשטיפלה ב-40 שחלו במחלה. היו מגפות של טיפוס בכל מקום. היו לו שני אחים מבוגרים, ששמותיהם היו ישראל וסרול(שמואל). תפסו אותם טרנסניסטריה מחפשים אוכל ללא רשות וזרקו אותם לערימת שלג בשרגורוד, שם חזירים וכלבים פשטו להם את העור ואכלו אותם-למען יראו וייראו. בעלי בן השאר היה במוגילב. כשבעלי חזר לרומניה, גילה שהבית נתפס. רק בן דוד אחד שרד-שמחה. הכריחו אותו להרוג את אביו, כפי שאספר בהמשך. בעלי היה עם בן דודו, אספו כמה גרושים והחליטו לעבור את גבול רומניה-הונגריה ברכבת. עלו על גג של רכבת, עד שהגיעו להונגריה. הג'וינט קיבל אותם שם.

מהונגריה הגיעו לאיטליה, והתאכסנו ב-Castell Gandolfo. הם חצו ברגל את הקרפטים והאלפים עד שהגיעו לאיטליה. שם שהו קרוב לשנה. באו מהפלמ"ח ולקחו אותם לבולגריה ברגל. שם העמיסו אותם על סירות כמו סרדינים בדרך לארץ. למעלה מ-800 איש היו בסירה. שבועיים הסתובבו בים, עד שתפסו אותם אווירון ושתי משחתות ושלחו אותם לקפריסין. בקפריסין שהה במחנה קיץ פמגוסטה במשך שנתיים. אחרי הכרזת העצמאות הוא הסתנן לארץ בתוך ארגז. הוא נלחם בלטרון, ובכל מלחמות ישראל. בעלי היה ב:מוגילב, מזרניצה, סדובה, סקאזינץ, ורשולובקה בוק. כאמור, את בן דוד של בעלי הכריחו להרוג את אבא שלו: היה רעב גדול, והוא ואבא שלו יצאו לחפש אוכל. תפסו אותם אוקראינים, ועינו את אביו כמעט עד מוות באכזריות גדולה. האבא המעונה לחש לבן לבקש מהאוקראיני להרוג אותו וכך לגאול אותו מייסוריו, אך האוקראיני סירב ורצה להמשיך להרוג אותו בעינויים. הוא פקד על הבן לחפור בור, והמשיכו לענות את אביו. פקדו עליו להכניס את אביו לבור, ונתנו לו רובה לירות באביו. כשהוא סירב, האוקראיני אמר שאם הוא מסרב אז הוא יהרוג את שניהם, והחטיף מכות רצח לילד. האב אמר לילד שיהרוג אותו כדי להציל את עצמו, ולכן הבן לקח את הרובה וירה באביו.

אנא ספרי על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ
(ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/ עליה):

אימי עבדה ככובסת, ורשמה אותי לכיתה א' כי הפסדתי שנתיים של לימודים בגלל המלחמה. בקיץ למדתי מספרים את החומר של כיתה ב', ובקיץ שלאחר מכן למדתי מספרים את החומר של כיתה ד'. כך קפצתי שתי כיתות. קיבלתי מלגות לימודים כמצטיינת, בגדים וספרים. בכיתה ז' שטתי לישראל מקונסטנצה. ב-1945 אבי חזר עם הצבא האדום. ירו בו, אבל הכדור נהדף בשעון בצל שנשא עימו תמיד בכיסו. ברומניה קיבלנו בחזרה את הדירה שלנו. קאפואים שחזרו לרומניה מהמחנות חוסלו על ידי המון זועם.

כשחזרתי לרומניה, הביאו לעיר שלי קופסאות עם סבון, והראו לי אותם. אז ראיתי שכתוב בגרמנית "סבון משומן יהודים טהור". האנשים מסביבי התחילו לצרוח, וקברו את הקופסאות בבית עלמין יהודי.

נא ספרי על חיך בארץ
(ציוני דרך: לימודים/ תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/ דורות המשך וכו'):

בארץ הגעתי לאשקלון, שם חייתי 40 שנה. ב-2002 עברתי לראשון לציון. יש לי 3 ילדים, ו-9 נכדים. ב-1954 התחתנתי, ו-60 שנה הייתי נשואה. לא עבדתי, ובעלי היה טרקטוריסט ואח"כ עצמאי כנהג משאית. אסור ששום ילד יהודי לא יעבור שום פעם לעולם את מה שעברתי.

ראיון: גיא קמפיוסקי, ראשון – לציון, מאי 2014